

DECIZIE

11 octombrie 2017

mun. Chișinău

Colegiul civil comercial și de contencios administrativ lărgit
al Curții Supreme de Justiție

În componență:

Președintele ședinței, judecătorul – Valeriu Doagă
Judecătorii – Tamara Chișca-Doneva, Iurie Bejenaru
Ala Cobăneanu, Nicolae Craiu

examinând recursul declarat de reprezentantul Societății pe Acțiuni de Construcții și Amenajări „Consam”, avocatul Victor Panțîru, împotriva deciziei Curții de Apel Chișinău din 06 iunie 2017,

adoptată în cauza civilă la cererea de chemare în judecată înaintată de Nicolae Cuconescu împotriva Societății pe acțiuni „Consam” cu privire la încasarea salariului restant, penalitate pentru rețineri salariale, repararea prejudiciului moral și compensarea cheltuielilor de judecată,

c o n s t a t ă

La 28 februarie 2017, Nicolae Cuconescu a depus cerere de chemare în judecată împotriva Societății pe Acțiuni de Construcții și Amenajări „Consam” (în continuare SA „Consam”) cu privire la încasarea salariului restant, penalității pentru rețineri salariale, repararea prejudiciului moral și compensarea cheltuielilor de judecată.

În motivarea acțiunii menționează că, în baza contractului cu privire la administrarea SA „Consam” din 18 august 2014, a fost angajat în calitate de director al SA „Consam” începând cu 18 august 2014.

Relevă reclamantul că, până la eliberarea sa din funcție, SA „Consam” avea restante la plățile salariale față dânsul în sumă de 51 125 de lei, fapt confirmat prin informația contabilă, însă, imediat după eliberarea sa din funcție a primit suma de 2507,50 de lei în contul stingerii datoriilor salariale. Astfel, la 28 februarie 2017, restanțele salariale ale SA „Consam” față de Nicolae Cuconescu constituie 48 617,50 de lei.

Invocă faptul că, potrivit ordinului nr. 9-g din 26 aprilie 2017 cu privire la personal, a fost demis din funcție la 27 aprilie 2016 și, respectiv, toate plățile salariale urmau să-i fie achitate la data respectivă. Astfel, termenul de reținere a plăților salariale constituie perioada cuprinsă între 27 aprilie 2016 și 28 februarie 2017, care este de 306 zile, iar penalitatea de întârziere pentru această perioadă constituie 14876,95 de lei.

Solicită admiterea acțiunii și încasarea din contul SA „Consam” în beneficiul lui Nicolae Cuconescu salariului restant în mărime de 48 617, 50 de lei, sumei pentru

reținerea salariului cuvenit în mărime de 14 876,95 de lei, sumei de 15 000 de lei cu titlu de reparare a prejudiciului moral și sumei de 2 000 de lei cu titlu de compensare a cheltuielilor de asistență juridică.

Prin hotărârea Judecătorei Ciocana din 04 aprilie 2017 (f.d. 60, 64-68) s-a admis acțiunea și s-a încasat de la SA „Consam” în beneficiul lui Nicolae Cuconescu salariul restant în mărime de 48 617,50 de lei, compensația pentru reținerile salariale conform art. 330, alin. (2) din Codul muncii în sumă de 14 876,95 de lei, prejudiciul moral în sumă de 15 000 de lei și cheltuielile de asistență juridică în sumă de 2 000 de lei, iar în total suma de 80 494, 45 de lei. Totodată, s-a încasat de la SA „Consam” în contul statului taxa de stat în sumă de 2 004, 83 de lei.

În susținerea poziției sale, prima instanță a reținut că, reclamantul a activat în cadrul întreprinderii pârâte, iar prin ordinul din 26 aprilie 2016 i s-a acceptat demisia, însă, la demisie nu i s-a achitat restanța salarială în mărime de 48 617,50 de lei, fapt recunoscut și de pârât.

Sucesiv, având în vedere că, potrivit informației privind restanța salariului pentru reclamant se înregistrează neachitarea salariului reclamantului începând cu luna februarie 2016, iar ultimul a invocat o întârziere de 306 zile și raportând perioada dată la cuantumul despăgubirii pentru reținerea salariului stabilit conform art. 303 alin. (2) din Codul muncii, instanța inferioară a conchis necesitatea încasării din contul pârâtului în beneficiul reclamantului sumei de 14876,95 de lei, cu titlu de despăgubire pentru reținerea plăților salariale.

În această ordine de idei, reținând neachitarea plăților salariale din vina angajatorului, prima instanță a ajuns la concluzia existenței componentei răspunderii pentru prejudiciul moral și ținând cont de principiul despăgubirii echitabile, a ajuns la concluzia necesității încasării de la pârât în beneficiul reclamantului suma de 15 000 de lei, cu titlu de reparare a prejudiciului moral.

În corolar, s-a constatat temeinicia pretenției reclamantului privind compensarea cheltuielilor de asistență juridică, or, în cadrul procesului acesta a fost asistat de avocatul Serghei Morozov, iar la materialele dosarului a fost prezentat bonul de plată pentru suma de 2 000 de lei, instanța apreciind suma de 2 000 de lei pentru asistență juridică, ca fiind una rezonabilă și corespunzătoare lucrului efectuat.

Prin decizia Curții de Apel Chișinău din 06 iunie 2017 (f.d. 84, 85-90) s-a respins apelul declarat de SA „Consam” și s-a menținut hotărârea Judecătorei Ciocana din 04 aprilie 2017.

La 18 iulie 2017, reprezentantul SA „Consam”, avocatul Victor Panțîru a declarat recurs împotriva decizia Curții de Apel Chișinău din 06 iunie 2017, solicitând admiterea recursului, casarea parțială a deciziei Curții de Apel Chișinău din 06 iunie 2017 și hotărârii Judecătorei Ciocana din 04 aprilie 2017, cu emiterea unei noi hotărâri în sensul respingerii acțiunii în partea încasării compensației pentru reținerile salariale în sumă de 14 876,95 de lei și repararea prejudiciului moral în sumă de 15000 de lei (f.d. 97-100).

În motivarea recursului invocă faptul că, instanțele inferioare nu au constatat și elucidat pe deplin circumstanțele care au importanță pentru soluționarea pricinii în fond, nu au fost dovedite pe deplin circumstanțele care au importanță pentru soluționarea pricinii în fond, nu au fost dovedite circumstanțele considerate de prima instanță ca fiind stabilite, concluziile primei instanțe expuse în hotărâre sânt în contradicție cu circumstanțele pricinii. Astfel, instanța de apel a încălcat normele de

drept material, deoarece nu a constatat și elucidate pe deplin circumstanțele care au importanță pentru soluționarea pricinii în fond.

Menționează că, la momentul demisionării intimatului, restanța salarială față de acesta constituia 48 617,50 de lei, iar SA „Consam” era în imposibilitate să o achite deoarece Nicolae Cuconescu, în calitate de director al acesteia, a admis această restanță salarială și a condus societatea la dezastru financiar. Or, conform contractului de muncă, intimatul în calitate de director al societății urma să decidă independent toate problemele apărute în activitatea acesteia, cu excepția celor ce țin de competența consiliului și adunării generale.

În acest sens relevă că prevederile pct. 9 din Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție nr. 9 din 09 octombrie 2006 „cu privire la aplicarea de către instanțele de judecată a legislației ce reglementează repararea prejudiciului moral”.

Prin încheierea Curții Supreme de Justiție din 28 septembrie 2017, recursul declarat de reprezentantul SA „Consam”, avocatul Victor Panțîru, împotriva deciziei Curții de Apel Chișinău din 06 iunie 2017 a fost considerat admisibil.

Studiind materialele dosarului, Colegiul civil comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție consideră că, recursul declarat de reprezentantul SA „Consam”, avocatul Victor Panțîru urmează a fi admis, cu casarea integrală a deciziei instanței de apel și casarea hotărârii primei instanțe în partea admiterii capetelor de cerere cu privire la încasarea penalității, repararea prejudiciului moral, compensarea cheltuielilor de asistență juridică și încasarea taxei de stat, cu pronunțarea unei noi hotărâri în această parte, pentru următoarele motive.

Potrivit art. 442 alin. (1) din Codul de procedură civilă, judecând recursul declarat împotriva deciziei date în apel, instanța verifică, în limitele invocate în recurs și în baza referinței depuse de către intimat, legalitatea hotărârii atacate, fără a administra noi dovezi.

Articolul 444 din Codul de procedură civilă consemnează că, recursul se examinează fără înștiințarea participanților la proces.

În conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. e) din Codul de procedură civilă, instanța, după ce judecă recursul, este în drept să admită recursul și să modifice decizia instanței de apel și/sau hotărârea primei instanțe.

Materialele cauzei atestă că, în baza contractului cu privire la administrarea financiar-economică, de producție, comercială și lucrărilor de gospodărie a SA „Consam” din 18 august 2014, care conform pct. 1.2 este contract individual de muncă, Nicolae Cuconescu și-a asumat obligația de a îndeplini atribuțiile de conducător al organului executiv al SA „Consam”, începând cu 18 august 2014 (f.d.7-11).

Distinct de aceasta, se constată că, până la încheierea contractului individual de muncă, intimatul a ocupat funcția de administrator al societății SA „Consam”, or, prin decizia Camerei Înregistrării de Stat din 20 noiembrie 2009 (f.d. 48) s-a înregistrat cet. Nicolae Cuconescu în Registrul de stat al persoanelor juridice, în calitate de administrator al SA „Consam”, fapt confirmat și prin extrasul din Registrul de stat al persoanelor juridice nr. 195532 din 20 noiembrie 2009.

La 25 martie 2016, Nicolae Cuconescu a depus cerere privind rezilierea contractului cu privire la administrarea financiar-economică, de producție, comercială și lucrărilor de gospodărie a SA „Consam” din 18 august 2014, pe motivul pierderii încrederii (f.d. 12), iar cu titlu de consecință, prin ordinul nr. 9-g din 26 aprilie 2016

cu privire la personal, acesta a fost demis din funcția de director al SA „Consam”, de la 27 aprilie 2016, în baza cererii personale din propria inițiativă (f.d. 13).

La acest capitol, instanța de recurs remarcă faptul că potrivit fișei de cont nr.531.2 (f.d.14-15, 34-35), SA „Consam” avea restanțe în mărime de 51 125 de lei la plățile salariale față de salariatul Nicolae Cuconescu, pentru perioada ianuarie-aprilie 2016.

De asemenea, conform scrisorii Inspectoratului de Stat al Muncii nr. C-1005/16 din 06 septembrie 2016, în urma examinării petiției privind neachitarea plăților salariale la demisionare de către administrația SA „Consam”, s-a constatat că administrația societății a admis restanțe la plata salariilor față de fostul salariat Nicolae Cuconescu, care la acea perioadă constituia suma de 48 617,50 de lei. Însă, administrația angajatorului a depus scrisoare de garanție nr. 229/1 din 22 august 2016, prin care s-a angajat să achite până la 30 noiembrie 2016 restanța la plata salariului admisă față de Nicolae Cuconescu în sumă de 48 617,50 de lei.

Verificând legalitatea deciziei Curții de Apel Chișinău din 06 iunie 2017 și a hotărârii Judecătorei Chișinău (sediul Ciocana), Colegiul civil comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție constată că acestea au fost adoptate cu încălcarea normelor de drept material și procedural, precum și cu neelucidarea circumstanțelor importante pentru soluționarea justă a speței, fapt ce a dus, cu titlu de consecință, la contradicție între partea motivată cu dispozitivul pronunțat.

Or, potrivit dispozițiilor art. 130 alin. (1) din Codul de procedură civilă, instanța judecătorească apreciază probele după intima ei convingere, bazată pe cercetarea multe aspectual, completă, nepărtinitoare și nemijlocită a tuturor probelor din dosar în ansamblul și interconexiunea lor, călăuzindu-se de lege

La rândul său, alin. (1) al art. 240 din Codul de procedură civilă prescrie că, la deliberarea hotărârii, instanța judecătorească apreciază probele, determină circumstanțele care au importanță pentru soluționarea pricinilor, care au fost sau nu stabilite, caracterul raportului juridic dintre părți, legea aplicabilă soluționării pricinii și admisibilitatea acțiunii.

Conform prevederilor art. 241 din Codul de procedură civilă, instanța judecătorească adoptă hotărârea în numele legii. Hotărârea judecătorească constă din partea introductivă și partea dispozitivă. În cazurile prevăzute la art. 236 alin.(5), hotărârea judecătorească constă din partea introductivă, partea descriptivă, motivare și dispozitiv. Fiecare parte a hotărârii se evidențiază separat în textul acesteia. În partea introductivă se indică locul și data adoptării, denumirea instanței care o pronunță, numele membrilor completului de judecată, al greșierului, al părților și al celorlalți participanți la proces, al reprezentanților, obiectul litigiului și pretenția înaintată judecății, mențiunea despre caracterul public sau închis al ședinței. În partea descriptivă se indică succint pretențiile reclamantului, obiecțiile pârītului și explicațiile celorlalți participanți la proces. În motivare se indică: circumstanțele pricinii, constatate de instanță, probele pe care se întemeiază concluziile ei privitoare la aceste circumstanțe, argumentele invocate de instanță la respingerea unor probe, legile de care s-a călăuzit instanța. Dispozitivul cuprinde concluzia instanței judecătorești privind admiterea sau respingerea integrală sau parțială a acțiunii, repartizarea cheltuielilor de judecată, calea și termenul de atac al hotărârii. În cazul în care instanța judecătorească stabilește modul și termenul de executare a hotărârii,

dispune executarea ei imediată sau ia măsuri pentru asigurarea executării, în dispozitiv se face o mențiune în acest sens.

Potrivit recomandărilor avizului nr. 11 din 2008 al Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni (CCJE) în atenția Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei privind calitatea hotărârilor judecătorești, o motivație și o analiză clară sunt cerințele fundamentale ale hotărârilor judecătorești și un aspect important al dreptului la un proces echitabil. Pentru a răspunde cerințelor procesului echitabil, motivarea ar trebui să evidențieze, că judecătorul a examinat cu adevărat chestiunile esențiale ce i-au fost prezentate.

Colegiul menționează că, art. 6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului garantează dreptul justițiabilului la o hotărâre motivată sub aspectul instituirii obligației instanțelor de judecată de a-și argumenta hotărârile adoptate din perspectiva unei analize ample a circumstanțelor pricinii. Îndatorirea de a motiva coerent și unitar hotărârea sub aspectul tuturor cererilor, fără a exista contradicții între motivare și dispozitiv, constituie o garanție pentru justițiabili, în fața eventualului arbitrar judecătorec, fiind singurul mijloc prin care se dă posibilitatea de a putea exercita un eficient control judiciar.

Instanța de recurs consemnează că, Codul de procedură civilă consacră principiul general după care orice hotărâre judecătorească trebuie să fie motivată și să reprezinte premisa pentru soluția din dispozitiv. Aceasta dispoziție este edictată atât în interesul unei bune administrări a justiției și încrederii ce trebuie să inspire justițiabililor, cât și pentru a se da instanțelor superioare posibilitatea de a controla judecata primelor instanțe.

Pentru satisfacerea acestui principiu, judecătorii fondului sunt dator să arate motivele de fapt și de drept care au format convingerea lor, să enunțe cele constatate și dovezile care au determinat-o.

Instanța de recurs evidențiază că, legiuitorul a acordat efect devolutiv apelului, care are ca efect specific transmiterea dreptului de a judeca pricina, în principiu integral, sub toate aspectele de fapt și de drept, de la instanța inferioară la instanța de grad superior. În consecință, caracterul devolutiv al apelului presupune posibilitatea părților de a supune judecării în apel litigiul dintre ele, în ansamblul său, cu toate problemele de fapt și de drept ce au fost ridicate în primă instanță.

Or, efectul devolutiv al apelului presupune două limite raționale: *tantum devolutum quantum appellatum*, adică instanța de apel rejudecă în fapt și în drept, ceea ce apelantul a înțeles să atace din hotărârea primei instanțe, fiind o consecință a principiului disponibilității care guvernează procesul civil și *tantum devolutum quantum iudicatum*, unde instanța de apel, efectuează o nouă examinare în fond, dar și exercită controlul judiciar complet, în fapt și în drept, asupra ceea ce a hotărât prima instanță și din acest motiv instanța de apel, nu poate fi pusă în situația de a soluționa cereri care nu au fost formulate în fața primei instanțe, adică cereri absolut noi prin care să se invoce pretenții noi.

Astfel, Colegiul reține că, instanța de apel în partea motivată a deciziei sale și-a argumentat concluzia în sensul netemeinicii apelului declarat de către SA „Consam” și necesitatea menținerii hotărârii Judecătoriei Chișinău (sediul Ciocana) din 04 aprilie 2017, prin care s-a admis integral acțiunea înaintată de către Nicolae Cuconescu împotriva SA „Consam”.

La caz, instanța de recurs decelează că obiectul acțiunii dedus judecății constă în încasarea salariului restant în mărime de 48 617, 50 de lei, pentru perioada ianuarie-aprilie 2016, a penalității în mărime de 14 876,95 de lei pentru reținerea salariului cu 306 zile, a sumei de 15 000 de lei cu titlu de reparare a prejudiciului moral cauzat prin neachitarea salariului la timp și compensarea cheltuielilor de asistență juridică în mărime de 2 000 de lei.

În speță, cu titlu primordial, urmează a fi remarcat faptul că restanța la plata salariului, pretinsă de reclamant, este pentru perioada ianuarie-aprilie 2016 (f.d.14-15, 34-35), perioadă în care ultimul a deținut funcția de director, organ executiv unipersonal al societății pârâte.

În acest sens, articolul 69 din Legea Nr. 1134 din 02 aprilie 1997 privind societățile pe acțiuni relevă că, organul executiv al societății poate fi colegial (comitet de conducere, direcție) sau unipersonal (director general, director) și are în competența sa toate chestiunile ce țin de conducerea activității curente a societății, cu excepția chestiunilor ce țin de competența adunării generale a acționarilor sau ale consiliului societății. Prin urmare, persoanele cu funcții de răspundere ale societății sunt obligate să acționeze în interesele societății.

Aderent, alineatul (2) al art. 70 din aceeași Lege consemnează că, conducătorul organului executiv al societății este în drept, în limitele atribuțiilor sale, să acționeze în numele societății fără procură, inclusiv să efectueze tranzacții, să aprobe statele de personal, să emită ordine și dispoziții.

Colegiul opinează că, în interpretarea normelor legale precitate, organul executiv al societăților pe acțiuni reprezintă un organism esențial în structura organizatorică a societății pe acțiuni, având atribuții atât în sfera gestiunii interne, cât și în relațiile cu terții, astfel încât prin operațiuni de gestiune subînțelegându-se actele juridice pe care le reclamă administratorul în desfășurarea activității societății și implicit întru realizarea obiectului de activitate al acesteia. Or, organul executiv al societății îndeplinește, în mod cotidian, intrând în raporturi cu terții, operațiuni de natura satisfacerii interesului societății pe acțiuni și întru îndeplinirea obiectului de activitate al acesteia.

În această ordine de idei, se deduce că administratorul societății pe acțiuni are putere de decizie deplină pentru toate operațiunile de gestiune, excepție făcând doar acele acte care sunt atribuite sau rezervate de lege altor organe ale societății și a celor care sunt interzise de actul constitutiv. Astfel, administratorul societății pe acțiuni este persoana împuternicită să conducă societatea și care transpune în practică voința societății, prin exercitarea operațiunilor necesare pentru îndeplinirea obiectului de activitate a acesteia și este elementul cel mai dinamic din structura funcțională și de organizare a ei. Or, activitatea societăților economice reprezintă în sine un ansamblu complex de activități de producție, comerț și prestări servicii, de o mare varietate și într-un număr ridicat de operațiuni.

În speță, Colegiul învederează că în baza contractului cu privire la administrarea financiar-economică, de producție, comercială și lucrărilor de gospodărie a SA „Consam” din 18 august 2014, Nicolae Cuconescu a fost angajat în calitate de director/organ executiv unipersonal al SA „Consam”, începând cu 18 august 2014 (f.d. 7-11). Iar conform pct. 1.1 al contractului, Nicolae Cuconescu, în calitate de director al societății pârâte și-a asumat obligația de a asigura, prin intermediul

aparaturii format, administrarea eficientă ce ține de activitatea financiar-economică, de producție, comercială și lucrărilor de gospodărie a SA „Consam”.

Astfel, conform capitolului 2 al contractului nominalizat (f.d.8), în atribuțiile directorului intră organizarea activității financiar-economice, de producție, comerciale, a lucrărilor de gospodărie, sociale și alte activități a SA „Consam” și asigură executarea obiectului de activitate a societății și principalelor obiective de dezvoltare a societății (business-plan); organizarea și realizarea procesului de producție și alte programe (business-plan), precum și obligațiunilor contractuale; organizarea realizării (vânzării) producției, lucrări și prestări de servicii ale societății; asigurarea societății cu resurse umane calificate și realizarea unui management eficient a resurselor umane; elaborarea unor forme și metodologii noi și progresive de gospodărie, precum și realizarea condițiilor economice și organizatorice pentru productivitate înaltă; achitarea la timp a impozitelor și altor plăți obligatorii; și să nu admită restanțe ale societății la bugetul de toate nivelele, fondul social și/au alte instituții publice și/sau persoane fizice ș.a..

Este remarcabil că pentru îndeplinirea acestor obiective, Nicolae Cuconescu și-a asumat obligația să asigure o activitate eficientă a societății pe acțiuni, cu un nivel de rentabilitate de bază (venit) nu mai mic decât cel planificat de către consiliul societății, în business-plan, pe anul respectiv.

Raportând circumstanțele cauzei la normele legale ce guvernează raporturile dintre salariat și angajator, se evidențiază obligația pozitivă a angajatorului SA „Consam” de a-și executa cu bună-credință și diligență obligațiile sale față de salariați, inclusiv prin achitarea la timp a plăților salariale. Circumstanță care în esență confirmă temeinicia pretenției intimatului Nicolae Cuconescu cu privire la încasarea salariului restant în mărime de 48 617,50 de lei și respectiv justetea soluției instanțelor de fond de a încasa forțat din contul angajatorului SA „Consam” în beneficiul fostului salariat Nicolae Cuconescu salariul restant în mărime de 48 617,50 de lei.

Însă, în condițiile speței, este injustă și reprehensibilă concluzia instanțelor inferioare privind temeinicia pretenției cu privire la încasarea compensației (penalității) pentru reținerile salariale, în conformitate cu prevederile art. 330, alin.(2) din Codul muncii, în sumă de 14 876,95 de lei. Or, la caz urmează a fi taxat că impotența de plată a societății pârâte se datorează exclusiv gestionării ineficiente a acesteia de către organul executiv pe perioada acumulării restanței, funcție care la acel moment era deținută de către intimatul-reclamant Nicolae Cuconescu.

Astfel, Colegiul decelează că neexercitarea efectivă a obligațiilor de serviciu, prestabilite de contractul individual de muncă din 18 august 2014 (f.d. 7-11), manifestate prin neîndeplinirea obiectivului de activitate al societății, printr-un ansamblu complex de activități de producție, comerț și prestări de servicii, de o mare varietate și într-un număr ridicat de operațiuni, care într-un final să aducă roadă societății (venit) și să o transforme într-un agent economic rentabil, a generat insuficiența lichidităților la societatea pârâtă și, cu titlu de consecință, imposibilitatea acesteia de a-și exercita obligațiile salariale față de intimat.

În această ordine de idei, Colegiul opinează că în speță nu sunt aplicabile prevederile articolului 330 alin. (2) din Codul muncii, deoarece cumulul circumstanțelor constatate și relevate supra exclude culpa angajatorului SA „Consam” de neachitare la timp a plăților salariale directorului Nicolae Cuconescu, or,

neachitarea la timp a plăților salariale s-a datorat insuficienței lichidităților la angajator, circumstanță imputabilă însuși intimatului Nicolae Cuconescu, care în perioada acumulării restanțelor salariale deținea funcția de organ executiv al angajatorului său, și avea obligația pozitivă de a conduce societatea și transpune în practică voința acesteia, astfel încât, să exercite operațiuni necesare pentru îndeplinirea obiectivului de activitate a societății ca să devină profitabilă și să-și poată executa obligațiile pecuniare, inclusiv față de salariați.

Prin urmare, pretenția lui Nicolae Cuconescu cu privire la încasarea din contul SA „Consam” în beneficiul său suma de 14 876,95 de lei cu titlu de compensație (penalitate) pentru reținerile salariale, urmează a fi respinsă ca nefundată.

Din considerentele ce preced, instanța de recurs apreciază ca fiind pripită și concluzia instanțelor inferioare cu privire la temeinicia pretenției reclamantului cu privire la repararea prejudiciului moral și necesitatea încasării din contul SA „Consam” în beneficiul lui Nicolae Cuconescu a sumei de 15 000 de lei cu titlu de reparare a prejudiciului moral pentru neachitarea la timp a plăților salariale.

Or, la caz, urmează a fi învederat că în sensul dispozițiilor art. 329 alin. (1) din Codul muncii, angajatorul este obligat să repare integral prejudiciul material și cel moral cauzat salariatului în legătură cu îndeplinirea de către acesta a obligațiilor de muncă, în cazul discriminării salariatului la locul de muncă sau ca rezultat al privării ilegale de posibilitatea de a munci, dacă prezentul cod sau alte acte normative nu prevăd altfel.

În interpretarea textului legal ce guvernează instituția reparării prejudiciului moral, prejudiciul moral constituie o formă distinctă a prejudiciului civil care declanșează răspunderea delictuală. Astfel, prejudiciul moral se compensează doar în cazul când a fost cauzat prin fapte ce lezează drepturile personale nepatrimoniale ale persoanei vătămate, or, trebuie să existe un raport direct între natura valorilor lezate și natura prejudiciului. Prin urmare, potrivit regulii generale, prejudiciul moral se compensează dacă fapta ilicită care a adus atingere drepturilor patrimoniale a fost culpabilă.

Reiterând memoriul înserat supra, cu privire la lipsa culpei angajatorului SA „Consam” în neachitarea la timp a plăților salariale directorului Nicolae Cuconescu, Colegiul denotă netemeinicia pretenției Nicolae Cuconescu cu privire la repararea prejudiciului moral și necesitate respingerii acesteia. Or, în speță, restanța salarială s-a format în perioada când ultimul deținea funcția de organ executiv al angajatorului și în urma gestionării ineficiente de către organul executiv a societății conduse, circumstanță imputabilă exclusiv intimatului Nicolae Cuconescu.

Succesiv, instanța de recurs supune criticii concluzia instanțelor inferioare cu privire la temeinicia și admiterea pretenției cu privire la compensarea cheltuielilor de asistență juridică, or, potrivit dispozițiilor articolului 96 alin. (1) din Codul de procedură civilă, instanța judecătorească obligă partea care a pierdut procesul să compenseze părții care a avut câștig de cauză cheltuielile ei de asistență juridică, în măsura în care acestea au fost reale, necesare și rezonabile.

În acest sens, instanța de recurs subliniază că potrivit jurisprudenței CtEDO în cauza *Iatridis împotriva Greciei* (cererea nr. 31107/96, 19 octombrie 2000, §55) Curtea a notat că, reclamantul a încheiat cu avocații săi un acord de consiliere cu privire la onorariile acestora, care ar fi similar cu un acord de comision de urgență. Acestea sunt acorduri prin care clientul unui avocat este de acord să plătească pentru

acesta din urmă, ca și cu taxele, un procent din suma pe care instanța o poate acorda. Astfel de acorduri pot demonstra, în cazul în care sunt executorii din punct de vedere legal, că sumele solicitate sunt efectiv plătite de reclamant. Acordurile de această natură, care creează obligații numai între avocat și client, nu poate angaja Curtea, care trebuie să evalueze nivelul costurilor și cheltuielilor care trebuie acordate, referindu-se nu numai la faptul dacă costurile au fost efectiv suportate, ci și la caracterul rezonabil al acestora. Astfel, Curtea își va baza evaluarea pe alte materiale furnizate de solicitant în susținerea pretențiilor sale, adică numărul de ore lucrate și numărul de avocați impuse de prezenta cauză, precum și tariful perceput de aceștia pentru o oră de lucru.

În hotărârea *Amihalachioaie împotriva Moldovei* (cererea nr. 60115/00, 20 aprilie 2004, §47), Curtea a remarcat că în conformitate cu jurisprudența sa, ea urmează să stabilească dacă costurile și cheltuielile au fost realmente angajate, necesare și rezonabile ca mărime. În această privință, Curtea poate să se bazeze pe elemente precum numărul de ore lucrate de avocat și tariful perceput de acesta pentru o oră de lucru.

Cheltuielile de judecată pornesc de la principiul independenței procesuale a fiecărei părți în procesul civil. Totodată, cheltuielile de judecată au caracter de sancțiune procedurală, iar ca fundament răspunderea civilă delictuală și culpa procesuală a părții care a căzut în pretenții. Prin obligarea la plata acestora trebuie să se realizeze acoperirea integrală a prejudiciului cauzat părții care a câștigat procesul.

Pornind de la practica CtEDO, soluționând cererile de compensare a cheltuielilor pentru asistență juridică acordată în cadrul proceselor civile, instanțele trebuie să rețină dacă pretențiile cheltuieli au fost necesare, realmente angajate și rezonabile ca mărime. Astfel, pentru dovada cheltuielilor suportate se evidențiază necesitatea prezentării de către partea care pretinde compensarea acestora a următoarelor documente: 1) dovada achitării onorariilor avocaților (copii de pe dispozițiile de plată prin virament sau bonurile de plată); 2) copia de pe facturile de strictă evidență, emisă pentru clienți-persoane juridice și în alte cazuri stabilite de legislație; 3) lista detaliată a actelor/acțiunilor efectuate de avocat și a timpului aferent acestora (cu tariful și orarul).

Totodată, pentru determinarea cuantumului compensației acordate, pentru a face o apreciere corectă, urmează a se ține cont de: a) complexitatea cauzei, noutatea și dificultatea întrebărilor juridice ridicate de speță; b) aportul avocatului la soluționarea cauzei; c) timpul și munca depusă de avocat; d) aptitudinile speciale necesare pentru a acorda asistența (cunoștințe tehnice speciale, cunoașterea profundă a unor reglementări de profil, cunoașterea limbilor străine, a altor procedee de comunicare cu clienți specifici etc.); e) faptul în ce măsură munca avocatului în cauza respectivă îi limitează capacitatea de a lucra în alte dosare; f) rezultatul obținut; g) restricțiile de timp impuse de client și de circumstanțele cauzei; h) natura și durata relației dintre avocat și client; i) experiența, reputația și abilitatea avocatului; j) justificarea și ponderea mijloacelor de apărare utilizate în cauză; k) suma despăgubirilor pretinse/obținute în cauză; l) și alți factori, la discreția instanței.

Coroborând dispozițiile art. 96 din Codul de procedură civilă la circumstanțele speței și prin prisma practicii CtEDO, instanța de recurs conchide că, în speță, contrar regulilor prestabilite nu a fost prezentat raportul avocatului cu privire la actele/acțiunile efectuate și a timpului aferent acestora, cu tariful și orarul respectiv.

Prin urmare, fiind incertă necesitatea compensării reclamantului Nicolae Cuconescu a cheltuielilor de asistență juridică în mărime de 2 000 de lei, or, cauza dedusă judecării nu are o complexitate ridicată, iar din materialele cauzei nu poate fi stabilit aportul avocatului la soluționarea acesteia, a timpului și a muncii depuse de către acesta.

În această ordine de idei, instanța de recurs conchide necesitatea respingerii pretenției lui Nicolae Cuconescu cu privire la compensarea din contul SA „Consam” în beneficiul său a cheltuielilor de asistență juridică în mărime de 2 000 de lei.

Subsecvent, Colegiul consideră oportun de a modifica hotărârea Judecătoriei Chișinău (sediul Ciocana) din 04 aprilie 2017 și în partea încasării din contul SA „Consam” în beneficiul statului taxa de stat în mărime de 2 004,83 de lei. Or, în sensul dispozițiilor articolului 98 alin. (1) din Codul de procedură civilă, cheltuielile aferente judecării pricinii, suportate de instanța judecătorească, precum și taxa de stat, de a căror plată reclamantul a fost scutit, se încasează la buget de la pârât proporțional părții admise din acțiune dacă pârâtul nu este scutit de plata cheltuielilor de judecată.

Urmează a relevat că în conformitate cu prevederile art. 85 alin. (1) lit.a) din Codul de procedură civilă, la depunerea acțiunii Nicolae Cuconescu a fost scutit de la plata taxei de stat, deoarece obiectul acțiunii este revendicarea sumelor de retribuire a muncii și în alte revendicări legate de raporturile de muncă.

Astfel, ținând cont de faptul că în speță s-a constatat temeinicia parțială a pretențiilor formulate de Nicolae Cuconescu, iar la înaintarea acțiunii acesta a fost scutit de la plata taxei de stat, instanța de recurs urmează să dispună încasarea din contul SA „Consam” în beneficiul statului taxa de stat în partea pretențiilor admise, și anume a sumei de 1 458,52 de lei (48 617,5 lei (salariul restant) x 3%).

Așadar, Colegiul conchide că, cumulul circumstanțelor constatate și expuse supra denotă că este incertă interpretarea dată de instanța de apel, fapt ce rezultă din neelucidarea tuturor circumstanțelor relevante speței, criteriu care presupune prin sine lămurirea completă și certă a situației de fapt sub toate aspectele, inclusiv temeiurilor și pretențiilor care au generat apariția prezentului litigiu.

Or, rezultând din prevederile art. 373 alin. (2) din Codul de procedură civilă, instanța de apel urma să verifice circumstanțele pricinii, obiectul litigiului dedus judecării și concluziile stabilite în hotărârea primei instanțe, precum și cele care nu au fost stabilite, dar care au importanță pentru soluționarea pricinii, apreciind probele din dosar.

La caz, Colegiul menționează obligația instanței de apel de a verifica legalitatea hotărârii în întregul ei, independent de motivele apelului privind legalitatea hotărârii primei instanțe, în conformitate cu art. 373 alin. (4) din Codul de procedură civilă. Totodată, norma precitată obligă instanța de apel de a verifica legalitatea soluției adoptate de prima instanță în raport cu pretențiile înaintate, circumstanțele de fapt și de drept invocate. Prin urmare, verificând legalitatea hotărârii primei instanțe, instanța de apel a omis acest aspect.

Colegiul reiterează că, motivarea este un element esențial al hotărârii judecătorești, o puternică garanție a imparțialității judecătorului și a calității actului de justiție, precum și o premisă a exercitării corespunzătoare de către instanța superioară a atribuțiilor de control judiciar de legalitate și temeinicie. Obligatorietatea motivării hotărârilor judecătorești constituie o condiție a procesului echitabil,

exigență a art. 239 din Codul de procedură civilă și art. 6 alin. (1) din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și libertăților fundamentale.

Distinct justificărilor expuse supra, instanța de recurs învederează jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, care statuează că, întinderea motivării depinde de diversitatea mijloacelor pe care o parte le poate ridica în instanță, precum și de prevederile legale, de obiceiuri, de principiile doctrinale și de practicile diferite privind prezentarea și redactarea sentințelor și hotărârilor în diferite state (*Boldea împotriva României* din 15 februarie 2007, paragraful 29; *Van den Hurk împotriva Olandei* din 19 aprilie 1994, paragraful 61). Pentru a răspunde cerințelor procesului echitabil, motivarea ar trebui să evidențieze că judecătorul a examinat cu adevărat chestiunile esențiale ce i-au fost prezentate (*Boldea împotriva României* din 15 februarie 2007, paragraful 29; *Helle împotriva Finlandei* din 19 februarie 1997, paragraful 60).

La capitolul legalității hotărârilor instanței de judecată, jurisprudența CtEDO în repetate rânduri a statuat necesitatea motivării hotărârilor instanței, unde funcția unei decizii motivate este să demonstreze părților că ele au fost auzite. Dreptul de a fi auzit include nu doar posibilitatea de a aduce argumente instanței, dar de asemenea o obligație corespunzătoare a instanței de a arăta, în motivarea sa, motivele pentru care anumite argumente au fost acceptate sau respinse. CtEDO a menționat că, este motivată în mod corespunzător o decizie care permite părților să facă uz efectiv de dreptul lor de a face apel (*Hirvisaari împotriva Finlandei*).

În cazul în care instanța de judecată se abține de a da un răspuns special și explicit în cele mai importante întrebări, fără a acorda părții care a formulat-o posibilitatea de a ști dacă acest mijloc de apărare a fost neglijat sau respins, acest fapt se va considera o încălcare a art. 6§1 din CEDO (*Hiro Balani vs. Spania*).

CtEDO în practica sa constantă a menționat că, dreptul la un proces echitabil, garantat de art.6 §1 din Convenție, include printre altele dreptul părților de a prezenta observațiile pe care le consideră pertinente pentru cauza lor. Întrucât Convenția nu are drept scop garantarea unor drepturi teoretice sau iluzorii, ci drepturi concrete și efective (*Artico împotriva Italiei*), acest drept nu poate fi considerat efectiv decât dacă aceste observații sunt în mod real ascultate, adică în mod corect examinate de către instanța sesizată. Altfel spus, art. 6 implică mai ales în sarcina instanței obligația de a proceda la un examen efectiv al mijloacelor, argumentelor și al elementelor de probă ale părților, cel puțin pentru a le aprecia relevanța (*Parez împotriva Franței, Van der Hurk împotriva Olandei*).

Se reține că actul judecătoresc trebuie să corespundă tuturor normelor de drept, să fie clar, înțeles de părțile implicate în litigiu și să răspundă în mod sigur și expres la toate cererile și obiecțiile formulate de către părți, ceea ce în speță lipsește.

Or, principiul procesului echitabil reclamă că hotărârea să fie motivată, justițiabilul având posibilitatea să cunoască motivele care l-au făcut pe judecător să adopte una sau altă soluție și să le conteste dacă sistemul prevedea o cale de atac împotriva acestei hotărâri, lipsa motivării unei decizii judiciare, punând în pericol dreptul la un proces echitabil (*Kaufland împotriva Belgiei*).

Instanța de recurs notează că, nemotivarea unei hotărâri judecătorești echivalează practic cu soluționarea procesului fără a intra în fondul acțiunii, fapt ce justifică casarea actului de dispoziție recurat, cu trimiterea cauzei spre rejudecare.

Prin urmare, conținutul hotărârii judecătorești trebuie să cuprindă examinarea chestiunilor în fapt și în drept, dispozițiile legale aplicabile raportului juridic dedus judecății, care în final au format convingerea instanței cu privire la soluția pronunțată. Astfel, instanța asigurând securitatea juridică ce garantează previzibilitatea atât a conținutului regulii de drept cât și a aplicării sale.

În speță, este evident că constatările instanței de apel nu conțin o argumentare clară, bazată de suportul probator existent la materialele cauzei, din care să rezulte procesul deliberării și adoptării soluției emise.

Dat fiind faptul că instanța de apel a emis o decizie neîntemeiată, dictată de concluzii nemotivate și nu a elucidat toate circumstanțele pertinente speței, Colegiul civil comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție ajunge la concluzia admiterii recursului declarat de reprezentantul SA „Consam”, avocatul Victor Panțîru, cu casarea integrală a deciziei instanței de apel și casarea hotărârii primei instanțe în partea admiterii capetelor de cerere cu privire la încasarea penalității, repararea prejudiciului moral, compensarea cheltuielilor de asistență juridică și încasarea taxei de stat, cu pronunțarea unei noi hotărâri în această parte, prin care să respingă pretențiile lui Nicolae Cuconescu cu privire la încasarea din contul SA „Consam” în beneficiul său suma de 14 876,95 de lei cu titlu de compensație pentru reținerile salariale, conform art. 330, alin. (2) din Codul muncii în sumă de 14 876,95 de lei, suma de 15 000 de lei cu titlu de reparare a prejudiciului moral cauzat prin neachitarea la timp a plăților salariale și suma de 2 000 de lei cu titlu de compensare a cheltuielilor de asistență juridică. Totodată, urmează a fi micșorată cuantumul taxei de stat încasate de la SA „Consam” în beneficiul statului, de la 2 004, 83 de lei la 1 458,52 de lei.

În conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. e) din Codul de procedură civilă, Colegiul civil comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție

d e c i d e

Se admite recursul declarat de reprezentantul Societății pe Acțiuni de Construcții și Amenajări „Consam”, avocatul Victor Panțîru.

Se casează integral decizia Curții de Apel Chișinău din 06 iunie 2017, adoptată în cauza civilă la cererea de chemare în judecată înaintată de Nicolae Cuconescu împotriva Societății pe acțiuni „Consam” cu privire la încasarea salariului restant, penalitate pentru rețineri salariale, repararea prejudiciului moral și compensarea cheltuielilor de judecată.

Se casează hotărârea Judecătoriei Chișinău (sediul Ciocana) din 04 aprilie 2017 în partea încasării de la SA „Consam” în beneficiul lui Nicolae Cuconescu compensația pentru reținerile salariale conform art. 330, alin. (2) din Codul muncii în sumă de 14 876,95 de lei, prejudiciul moral în sumă de 15 000 de lei și cheltuielile de asistență juridică în sumă de 2 000 de lei, iar în total suma de 80 494, 45 de lei, precum și în partea încasării de la SA „Consam” în beneficiul statului taxa de stat în sumă de 2 004, 83 de lei, și se emite în această parte o hotărâre nouă prin care se resping ca neîntemeiate pretențiile lui Nicolae Cuconescu cu privire la încasarea compensației (penalității) pentru reținerile salariale, în conformitate cu prevederile art.330 alin. (2) din Codul muncii, reparării prejudiciului moral și compensarea

cheltuielilor de asistență juridică.

În conformitate cu prevederile art. 98 alin. (1) din Codul de procedură civilă, se încasează din contul Societății pe Acțiuni de Construcții și Amenajări „Consam” în beneficiul statului taxa de stat în mărime de 1 458,52 de lei.

Decizia este irevocabilă din momentul emiterii.

Președintele ședinței,
judecătorul

Valeriu Doagă

Judecătorii

Tamara Chișca-Doneva

Iurie Bejenaru

Ala Cobăneanu

Nicolae Craiu